

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**نظام اقتصاد اسلامی
و تقابل با فقر
با تاکید بر مکتب ثقلین
و بیانات مقام معظم رهبری**

بیانات مقام معظم رهبری در باب فقر

یکی از مهم‌ترین مسائل در جامعه‌ی اسلامی «رفع فقر» است... در چنین فضایی است که مردم می‌توانند به اهداف والای نظام اسلامی - یعنی معنویت و تکامل روحی و تعالی اخلاقی - دست پیدا کنند.^۱ دنیای اسلام، امروز بر اثر تهاجم خصمانه (استکبار)... در فقر و جهل و عقب‌ماندگی علمی است.^۲

«کاد الفقر ان یكون کفرا»، جامعه‌ای که در آن فقر باشد... حالت آرامش ایمانی پیدا نمی‌کند. فقر، انسانها را به فساد میکشاند، به کفر میکشاند.^۳ باید تلاش شود فقر و بی‌عدالتی و تبعیض که میراث طواغیت گذشته است، ریشه کن شود.^۴ اساس اصلاحات این است که ما با فقر و فساد مبارزه کنیم. هر اصلاحاتی - اگر واقعا اصلاحات باشد - بر محور این می‌چرخد.^۵

علاج فقر به شکل اصولی در هر جامعه‌ای، از راه استقرار عدالت... در محیط جامعه است.^۶ سیره‌ی ائمه در این زمینه الگویی روشن پیش‌روی ما قرار داده است.^۷ «اللهم اغن کلّ فقیر، اللهم اشبع کلّ جائع، اللهم اکس کلّ عریان»؛ این دعا فقط برای خواندن نیست؛ برای این است که همه خود را برای مبارزه با فقر و مجاهدت در راه ستردن غبار محرومیت موظف بدانند. در آیات قرآن می‌خوانیم: «أرایت الذی یکذب بالذین. فذلک الذی یدع الیتیم. و لایحضّ علی طعام المسکین»؛ یکی از نشانه‌های تکذیب دین، بی‌تفاوتی در مقابل فقر است.^۸

۱. بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۷/۰۲/۱۳۸۴

۲. بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۸/۰۹/۱۳۷۶

۳. بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۲۳/۰۲/۱۳۹۳

۴. بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۲/۰۵/۱۳۷۶

۵. بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۲۶/۰۴/۱۳۸۱

۶. بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۵/۰۹/۱۳۸۱

۷. بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۰۶/۱۰/۱۳۷۲

۸. بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۵/۰۹/۱۳۸۱

فقر در مکتب ثقلین

خداوند متعال در سوره مبارکه بقره، آیه ۲۶۸ در خصوص فقر چنین فرموده است:
الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ^۹؛ شیطان به شما وعده فقر می دهد و شما را به بد کاری امر می کند... .

در مقابل نظام توحیدی و ولایی که هدفش اقامه قسط و عدل است، کفر و باطل که همان اعداء الله اند، قرار دارند و طبق فرمایش حضرت قرآن، هدف دولت شیطان و باطل یعنی اعداء الله، اشاعه فقر و... است. زیرا اساس فقر و تنگدستی را اعداء الله بنا نهاده اند. امیرمؤمنان علی(علیه السلام) میفرماید: الفقر الموت الاکبر؛^{۱۰} فقر، مرگ بزرگ است.

دکترین نظام اقتصاد اسلامی

به همین علت است که اصل دکترین نظام اقتصاد اسلامی، طبق آیه شریفه ۲۵، سوره مبارکه حدید؛ "لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ..."، ابتدا ارسال رسل (بحث توحیدی) و سپس در کنارش "وَأَجْتَنِبُوا الطَّاعُوتَ" (آیه ۳۶، سوره مبارکه نحل) ذکر میشود. یعنی رسالت رسل "أَنْ اَعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاعُوتَ" است. لذا ابتدا قلوب باید به حمل در توحید برسند و بعد توحید (یعنی قسط و عدل) در عالم ظاهر شود؛ "يَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا". همان عدلی که همگان چشم انتظار اند؛ ان الارض يرثها عبادي الصالحون.

^۹. سوره مبارکه بقره، آیه ۲۶۸

^{۱۰}. حکمت ۱۶۳

اقامه قسط و عدل در مکتب اهل بیت علیهم السلام

پس اصل در مکتب اهل بیت علیهم السلام، در توحید الهی، برقراری قسط و عدل است که برقراری قسط و عدل، هدف نظام اقتصاد اسلامی است و چون اسلام دین کامل خداست، فقط دین اسلام و تنها نظام اقتصاد اسلامی می تواند، اقامه قسط و عدل نماید. یعنی انبیاء و اولیاء و صالحین و ابرار بعد از اقامه توحید میتوانند، اقامه قسط و عدل نمایند.

اشاعه فقر در دولت شیطان و باطل

اما زمانی که دولت باطل و حبتر شیطان و طاغوت و کفر برقرار باشد بجای قسط و عدل، فقر در جامعه حاکم است.

همانگونه که بعد از سقیفه در زمان روی کار آمدن اعداء آل محمد علیهم السلام و در امتداد آنها شجره خبیثه ملعونه اموی، دیده میشود که فقر حاکم بر مردم گشت.

امام علی علیه السلام در خطبه ای بیان فرمودند که سرپیچی و رویگردانی از حق؛ همان ولایت اهل بیت علیهم السلام، سبب تسلط اعداء الله بر مردم میشود و سپس آن اعداء به اشاعه فقر در میان آنها خواهند پرداخت:

اثره یتخذها الظالمون فیکم سنه، فیفرق جماعتکم ویبکی عیونکم ویدخل الفقر بیوتکم...؛^{۱۱} آگاه باشید ... به استبدادی دچار خواهید شد که ستمگران، آن را در میان شما روش حکومت قرار خواهند داد. آن گاه جمع شما را پراکنده و چشمانتان را گریان کرده، فقر را در خانه‌هایتان داخل خواهند کرد.

^{۱۱} خطبه ۵۸ نهج البلاغه؛ تاریخ یعقوبی، ج ۲، ص ۱۹۳؛ انساب الاشراف، تحقیق سهیل زکار و ریاض زرکلی، ج ۲، ص ۳۸۱.

اعداء الله سب اشاعه فقر و ورود به كفر

در واقع اعداء الله که اصل كفر هستند، با اشاعه فقر در میان مردم، اسباب ورود به كفر را ایجاد کردند. در خطبه مهمی پیامبر اکرم صلوات الله علیه و آله به این امر تصریح فرموده اند:

اذکر الله الوالی من بعدی علی امتی الایرحم علی جماعه المسلمین... ولم یفقرهم فیکفرهم؛^{۱۲} اگر جامعه اسلامی گرفتار فقر شود، گرفتار كفر هم خواهد شد.

حقیقت و مراتب فقر

در روایات فقر و مسکنه دارای مراتب و درجاتی است که پایین ترین درجات آن به نیازمندان مالی، و اشد مراتب آن به فقر در دین و علم و معرفت آل محمد علیهم السلام تعبیر شده است، چنانچه فرموده اند:

«لا فقر أشد من الجهل»،^{۱۳} «مسکیناً فی دینیه، ضعیفاً فی معرفتیه علی ناصب مخالف»،^{۱۴} فقلت لأبی عبد الله (علیه السلام) الفقير من الدینار و الدرهم؟ فقال: لا و لکن من الدین^{۱۵}.
یا در حدیث دیگری از امام حسن عسکری (علیه السلام) که تصریح به حقیقت معنای مسکین شده است، فرموده اند:

إن من محبب محمد و علی مساکین، مؤاساتهم أفضل من مؤاساة مساکین الفقراء، و هم الذین سکنت جوارحهم، و ضعف قواهم عن مقاتلة أعداء الله، الذین یعیرونهم بدینهم و یسفون أحلامهم، ألا فمن قواهم بفقهِه و علمه حتی أزال مسکنتهم، ثم سلطهم علی الأعداء الظاهرين: النواصب و علی الأعداء الباطنین: إبلیس و مردته، حتی یهزموهم عن

^{۱۲} اصول کافی، ج ۱، ص ۴۰۶

^{۱۳} من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۷۲

^{۱۴} التفسیر المنسوب إلى الإمام الحسن العسکری علیه السلام، ص ۳۴۶

^{۱۵} الکافی (ط - الإسلامیة)، ج ۲، ص ۲۶۶

دِينِ اللَّهِ، وَ يَذُودُوهُمْ عَنْ أَوْلِيَاءِ آلِ رَسُولِ اللَّهِ، حَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى تِلْكَ الْمَسْكَنَةَ إِلَى شَيَاطِينِهِمْ، فَأَعْجَزَهُمْ عَنْ إِضْلَالِهِمْ^{۱۶}.

بنابراین طبق کلام نورانی ثقلین، گرچه حجیت ظاهر فقر و مسکنه به اموال اختصاص دارد، اما بطن آن در اشد مراتب، مرتبط با علم آل محمد (علیهم السلام) می باشد. لذا امام صادق (علیه السلام) حکم فرموده اند که میاسیر و اغنیاء شیعه یعنی همان علمای شیعه، امناء ما بر فقرا و مساکین آنان می باشند؛ مَيَاسِيرُ شِيعَتِنَا أَمْنَاءُنَا عَلَى مَحَاوِجِهِمْ فَاحْفَظُونَا فِيهِمْ يَحْفَظْكُمْ اللَّهُ^{۱۷}.

زعامت علماء علم آل محمد عليهم السلام بر فقرا

بعبارت دیگر آنانکه در دین و علم آل محمد (علیهم السلام) غناء یافته اند، زعامت بر فقرا و مساکین دارند و لذا آن اغنیاء و میاسیر که علماء علم آل محمد (علیهم السلام) می باشند، مکلف به زکات علم آل محمد (علیهم السلام) به ضعفاء می باشند، متقابلا فقرا و مساکین نیز موظف به کسب آن و پرهیز از خودداری شده اند.

اعراض از ولایت سبب جهل و اشاعه فقر

اعداء الله، منافقان امت رسول الله (صلوات الله علیه و آله) و شجره خبیثه ملعونه که در ظاهر و برای فریب مردم، اظهار توحید و ایمان به خدا می کردند، عهد وصی رسول مبنی بر ولایت امیرالمومنین علی (علیهما السلام) را نقض کرده و مردم را از ولایت آل الله دور نمودند و اینگونه آنها را به جهالت وارد کردند^{۱۸} و مردم را بعد از هدایت توسط رسول الله

^{۱۶}. التفسیر المنسوب إلى الإمام الحسن العسكري علیه السلام، ص ۳۴۶

^{۱۷}. الکافی (ط - الإسلامیة)، ج ۲، ص ۲۶۵

^{۱۸}. البرهان فی تفسیر القرآن ج ۵، ص ۸۲۴؛ الإحتجاج علی أهل اللجاج (للطبرسی) ج ۱، ص ۲۴۲

(صلوات الله عليه و آله) بسوي ولايت اميرالمومنين علي عليه السلام، به سوي ضلالت و جهالت يعني ولايت شيطان و طاغوت و امامان باطل كشاندند.^{۱۹} و اينگونه جاهلان همان مخالفان و معارضان ولايت ولي الله عليه السلام^{۲۰} به اشاعه فقر در ميان مردم يعني دور كردن ناس از تحصيل معرفت و علم آل محمد (عليهم السلام) پرداختند. و اين سياست خبيثانه اعقاب شجره خبيثه ملعونه است تا مردم در جهالت به سر برند و حق به آنها وارونه جلوه داده شود و تلبيس حق به باطل براي شان واقع گردد و واقعيتها را نشناسند.

لذا به ميزاني كه خلق در معرفت ولايت ولي الله الاعظم (عليه السلام) پيش بروند، فقر ريشه كن شده و صاحب فرقان يعني علمي كه به واسطه آن حق را از باطل، سراب را از حقيقت، نور را از ظلمت، و ائمه حق را از ائمه ضلال تشخيص دهند^{۲۱}، در وجود ايشان گذاشته مي شود و صاحب بصيرت نوراني در انتخاب سرنوشت خود و جامعه ميشوند.

^{۱۹}. البرهان في تفسير القرآن ج ۵، ص ۸۲۴؛ الإحتجاج على أهل اللجاج (للطبرسي) ج ۱، ص ۲۴۲

^{۲۰}. تفسير العياشي؛ ج ۲؛ ص ۴۳؛ البرهان في تفسير القرآن؛ ج ۲؛ ص ۶۲۵؛ تأويل الآيات الظاهرة في فضائل العترة الطاهرة،

ص: ۸۱۷

^{۲۱}. تفسير القمي؛ ج ۱؛ ص ۲۷۲